

Samenwerken met jongeren: het kan!

Leerpunten jongerenprogrammering

Inspire Fellows 2023-2026 | Frans Hals Museum, augustus 2026

In dit document lees je over alle lessen die de medewerkers van het Frans Hals Museum hebben geleerd tijdens het vierjarige project *Inspire Fellows*, mogelijk gemaakt door Fonds 21. Drie opeenvolgende programmamakers ontwikkelden in deze periode programma's voor en met jongeren van 15 tot en met 18 jaar.

Hun programma's hebben geleid tot concrete programmering (meerdere workshopreeksen en events) en tot een groeiende hoeveelheid kennis over hoe een museum jongeren structureel en gelijkwaardig kan betrekken bij kunst. Deze projecten hebben niet alleen aanbevelingen opgeleverd voor het Frans Hals Museum, ze zijn nuttig voor organisaties uit de hele culturele sector. We willen die kennis dus graag doorgeven.

Fonds 21 wil dat jongeren de ruimte krijgen om zichzelf en hun wereld te verkennen: als gelijkwaardige makers, niet als publiek dat achteraf wordt uitgenodigd. Die visie vormt de rode draad in onderstaande adviezen: die gaan niet alleen over planning en marketing, maar ook over hoe je jongeren echt eigenaarschap geeft. Met de lessen uit *Inspire Fellows* willen we alle museumprofessionals inspireren die vergelijkbare participatie- of co-creatietrajecten voor jongeren overwegen. Ze kunnen onderstaande adviezen en tips gebruiken als een praktijkgerichte checklist.

1

Plan en programmeer op tijd

- Begin eerder met plannen, programmeren en promoten dan je intuïtief aanvoelt. Werving, afstemming en promotie kosten meer tijd dan je denkt, en het bereiken van jongeren is uitdagend als museum. Vroeg starten voorkomt gehaaste programmering en te lage deelnemersaantallen.
- Reserveer voldoende tijd per programmaonderdeel. Een programma dat niet gehaast aanvoelt, geeft rust, focus en ruimte voor het proces (dit geldt zowel voor workshops als voor rondleidingen).
- Balanceer het aantal contactmomenten. Te veel bijeenkomsten organiseren laat de focus verwateren, te weinig verlaagt de betrokkenheid. Zoek bewust naar een middenweg die past bij de groep en aansluit bij hun leefwereld.

Praktijktips

Werf partners en deelnemers minimaal drie tot vier maanden voor de start, en houd een tweede optie achter de hand mocht een partij afhaken.

Vraag bij een nieuwe schoolpartner altijd na of vrijroosteren mogelijk is, en neem dit mee als criterium bij de keuze van een samenwerkingspartner.

Leg de planning van workshops en events altijd naast de schoolkalender voordat je data vastzet, en houd rekening met de agenda's van docenten en partnerorganisaties.

Positioneer en borg de rol van programmamaker jongeren intern

- Positioneer de rol van programmamaker jongeren stevig binnen de organisatie. De juiste afdeling maakt verschil: dat verbetert de communicatie, samenwerking en efficiëntie. Laat de programmamaker ook deelnemen aan teamoverleggen en presenteren op medewerkersbijeenkomsten.
- Maak vanaf de start van elk deelproject heldere afspraken met interne betrokkenen. Doe aan verwachttingsmanagement, maak een duidelijke taakverdeling en overleg regelmatig. Verdeel de betrokkenheid en werkdruk bewust. Stem met de juiste afdeling op tijd af wat er nodig is (zaalteksten, webcontent, vormgeving, etc.) en bedenk daarbij dat co-creatie vraagt om flexibiliteit en assertief meedenken van de hele organisatie.
- Zorg dat de aanpak overdraagbaar is binnen het team, selecteer de best werkende formats en veranker die in het jaarprogramma. Houd daarnaast ruimte voor kleine, experimentele projecten om te blijven doorontwikkelen, en behoud een open, out-of-the-box houding.
- Veranker het beleid voor jongeren duurzaam in de organisatie. Bijvoorbeeld via een vaste rol of door hen te betrekken bij langdurige projecten waarin ze meedenken over tentoonstellingen, evenementen of programmering.

2

Praktijktips

Organiseer bij elk nieuw traject een kick-off met partner, maker(s) en de betrokken collega's, en leg afspraken en verwachtingen vooraf vast.

Bepaal al in de voorbereidingsfase, samen met Educatie en MarCom, hoe en waar het eindresultaat op zaal zichtbaar wordt en wie de begeleidende teksten schrijft.

Borg dat de programmamaker jongeren structureel deelneemt aan teamoverleg van de afdeling Publiek, en verdeel taken vooraf expliciet met de betrokken collega's.

Werk gestructureerd met externe partners

- Plan de werving van samenwerkingspartners en makers als allereerste actie. Dit is het meest onzekere onderdeel en bepaalt de rest van de planning.
- Een kick-off maakt de rolverdeling helder, faciliteert kennismaking en snelle afstemming, en zorgt dat iedereen zich mede-eigenaar voelt.
- Licht aan het begin van het project de kernwaarden van en verantwoordelijkheden bij co-creatie toe. Zeker bij partners die hier nog niet mee bekend zijn, voorkomt dit onduidelijkheid over onder meer de werving.
- Maak aan het begin van het project afspraken over communicatie-uitingen en huisstijl.
- Zorg dat afspraken en planning zijn vastgelegd en gedeeld met de partners.

3

Praktijktip

Houd een actueel overzicht bij van jongerenorganisaties, scholen en informele netwerken inclusief contactpersoon, en onderhoud dat netwerk.

Promoot gericht en tijdig

- Organiseer de promotie centraal en tijdig. Zet in op fysieke, persoonlijke promotie via ouders, scholen, jongerencentra en lokale organisaties, want via social media bereik je deze leeftijdscategorie nauwelijks.
- Investeer in een professioneel geproduceerde promovideo. Dit levert aantoonbaar meer aanmeldingen op en is de investering waard.

4

Praktijktip

Plan promotie voor jongerenprogramma's minimaal acht tot tien weken van tevoren en laat al het promotiemateriaal via of in overleg met MarCom lopen.

5

Geef jongeren echt eigenaarschap

- Maak co-creatie een structureel onderdeel van jongerenprogramma's. Co-creatie werkt écht wanneer jongeren eigenaarschap krijgen over inhoudelijke keuzes.
- Behandel jongeren en partners als mede-ontwikkelaars, niet als deelnemers. Een gelijkwaardige en wederkerige houding is de basis voor sterke co-creatie en een sterk eindresultaat.
- Doe aan verwachttingsmanagement bij de jongeren en de partners om teleurstellingen te voorkomen, maar ook te laten zien waar ruimte voor eigen inbreng zit.

Praktijktip

Laat waar mogelijk deelnemers zelf de eerste stap zetten naar een kunstenaar of samenwerkingspartner, en bouw structureel ruimte in voor eigen inbreng in plaats van een vastomlijnd programma op te stellen.

Ontwerp een compact en divers programma

- Sluit inhoudelijk aan bij een lopende tentoonstelling en bij de leefwereld van jongeren. Dat vergroot de relevantie en betrokkenheid.
- Werk je in verschillende sessies toe naar een gelaagd eindproduct? Plan dan minimaal 3 à 4 workshops. Meerdere sessies houden komt de creativiteit ten goede, mits er vanaf het begin voldoende deelnemers zijn die de hele looptijd aangehaakt blijven.
- Dóór jongeren hoeft niet automatisch te betekenen vóór jongeren. Overweeg intergenerationale workshops of events waar dat past. Deze zijn waardevol zolang het thema voor alle leeftijden relevant is en de verhouding jong-oud in balans blijft.

6

Maak jongeren zichtbaar in het museum

- Maak deelnemers zichtbaar in het museum, bijvoorbeeld met plek voor hun werk, een begeleidende tekst, audiostops of een eigen rondleiding. Hun werk náást de vaste collectie zien bleek voor deelnemers nog waardevoller dan het maken ervan.
- Borg dat de context ook voor het reguliere publiek vindbaar is. Een losse introductietekst in de zaal wordt te vaak gemist.

Praktijktip

Bepaal al in de voorbereidingsfase, samen met Educatie en MarCom, hoe en waar het eindresultaat op zaal zichtbaar wordt en wie de begeleidende teksten schrijft.

Evalueer en vraag door op feedback

- Plan evaluaties met deelnemers bewust in. Bijvoorbeeld via een gezamenlijke afsluiting, een online formulier of een evaluatiekaart.
- Vraag door bij het ophalen van feedback. Vraag niet alleen naar wat er goed ging, maar ook naar concrete verbeterpunten.
- Sluit het organisatietraject af met een feestelijke onthulling. Dit biedt ruimte voor feedback, belooft het harde werk en laat zien dat het museum het proces serieus neemt.

Praktijktips

Kies bewust één of twee formats om jaarlijks te herhalen en door te ontwikkelen.

Bespreek na elk traject actief met deelnemers of zij willen doorstromen naar een jongerenraad als je organisatie die heeft.

Tot slot

Dit project heeft het Frans Hals Museum een sterk netwerk en groeiende ervaring opgeleverd in het programmeren met en voor jongeren. Het museum ziet jongeren inmiddels als een serieuze doelgroep, zowel buiten als binnen de organisatie, en dat is verankerd in De Jonge Lichting: de jongerenraad waarmee het museum toewerkt naar gelijkwaardige en duurzame samenwerking met jongeren. De hierboven genoemde adviezen en tips kunnen ook een praktische basis vormen voor andere culturele instellingen die eenzelfde pad bewandelen. Doe er je voordeel mee!

Colofon

Inspire Fellows 2023-2026

Teksten Sophie Peels

Tekstredactie Olga Koppenhagen

Vertaling Sue McDonnell

Vormgeving Rafaella Wang

Samenwerkingen Bas Kusters,
Bibliotheek Zuid-Kennemerland,

Buurtboerderij Haarlem-Oost,
Cultuurhuis Schuur in Haarlem,
Haarlem Town Queers, Internationale
Schakelklas, Maarten Bel, Rebup
jongerencentrum Haarlem-Oost,
Skatepark Haarlem, SoundLAB van
Muziekgebouw aan 't IJ, Stoked,
Wereldmuziekschool Haarlem,
Stedelijk Gymnasium Haarlem, 37PK.

Met dank aan

FONDS21

Team van het Frans Hals Museum, in
het bijzonder Christel Staal, Karim Selim,
Lisa Vlug, Madelief Geus en Sophie Peels.

